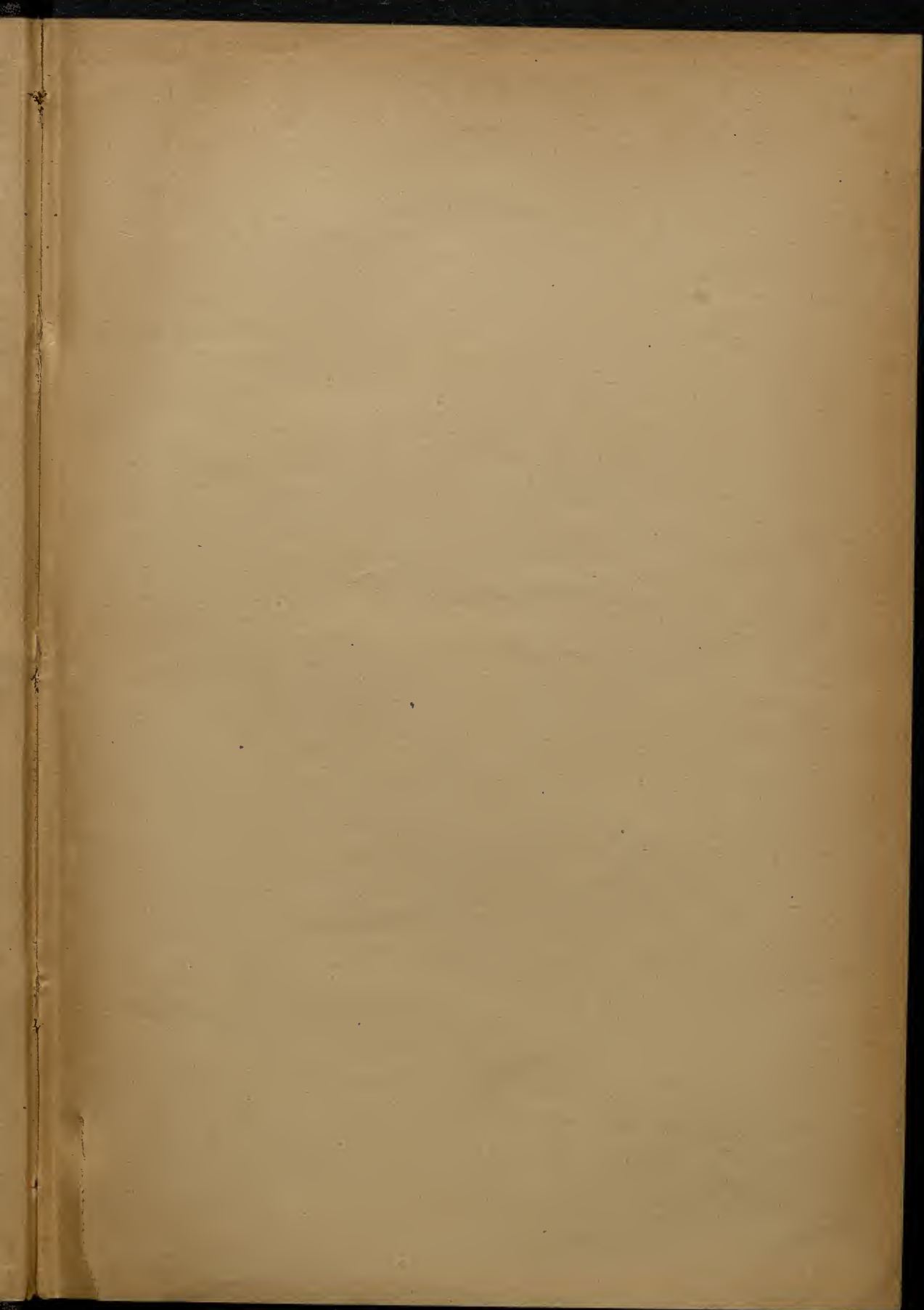
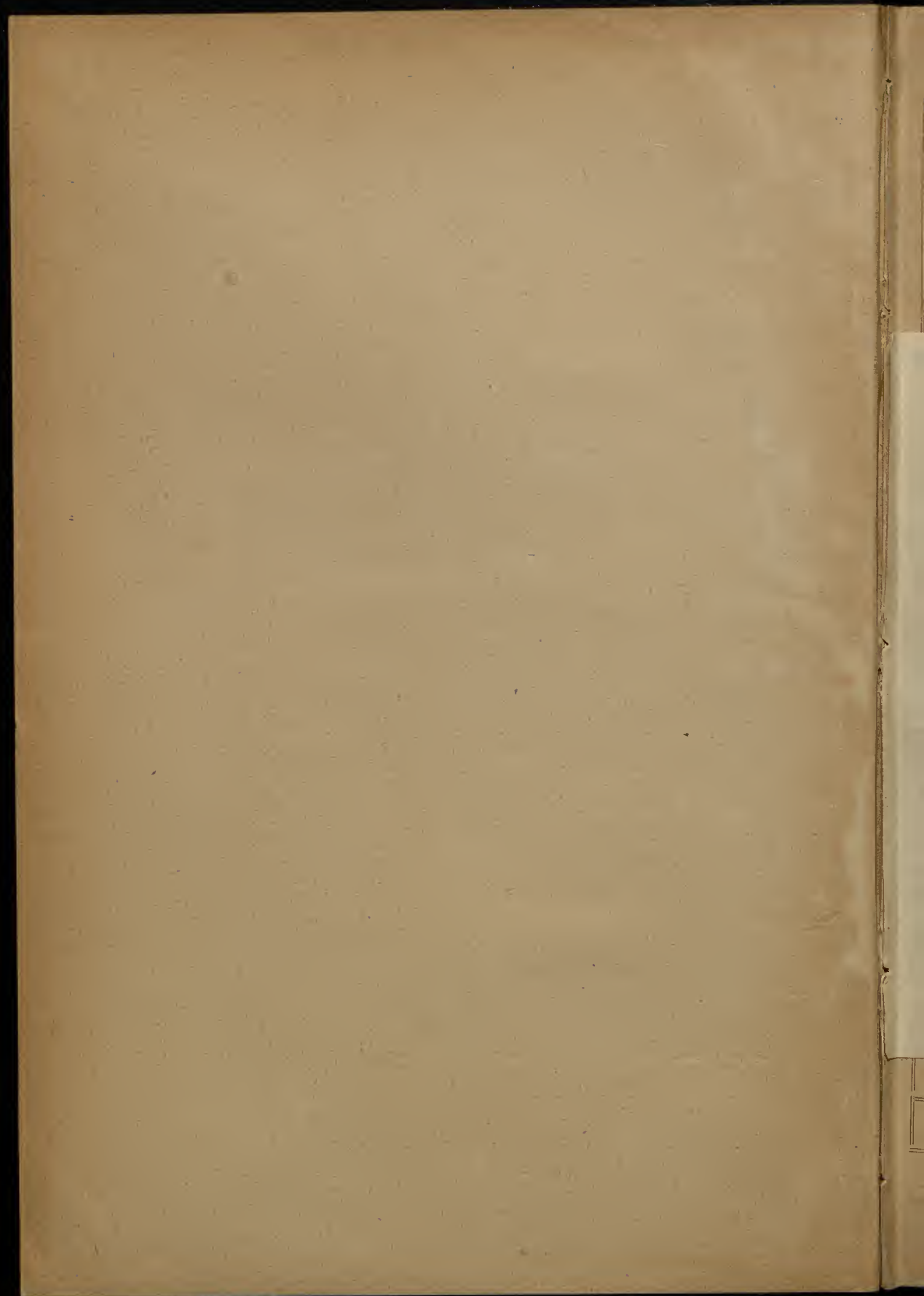

I-377

22

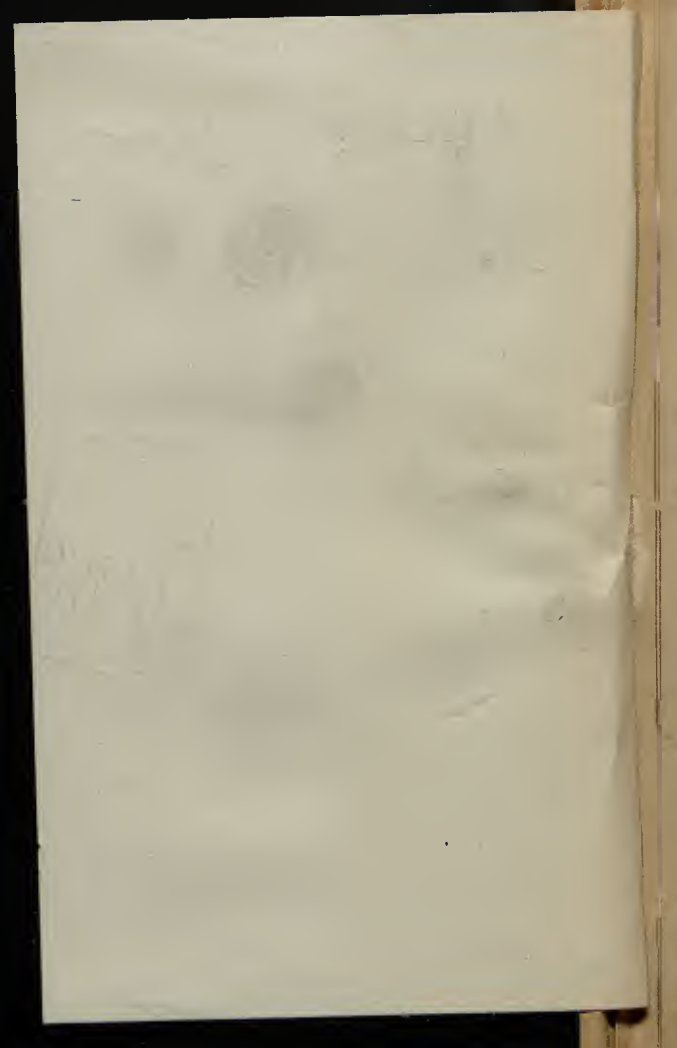

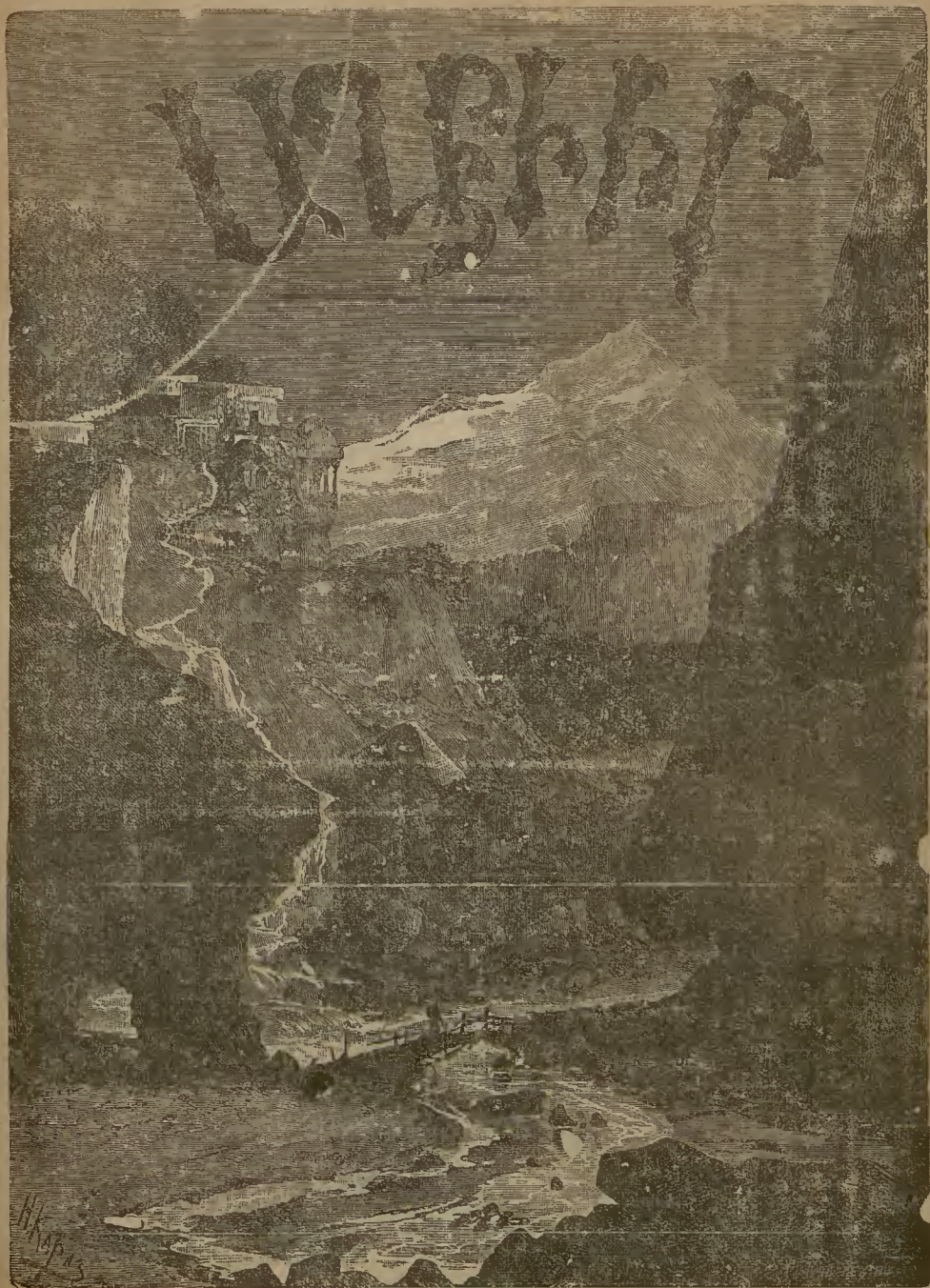

Gyph

1902 - 1903

Rock Muster.

№ 1

ՅՈՒՆԻՆԵՐ

1902

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՂԲԻՒՐ № 1.

Փարաւոնի տղջիկը գտնում է Մովսէս մարգարէին (պատ.):
Իմ մանկանը. Արփենիկ: Առողջ եւ հիւանդ. (պատ-
կերով) Անգղ. փախաղը. տիկին Հայկ: Պատանի բոյերներ
(պատկեր): Մայրիկը. Լիւծա: Ծննդեան երագ. (անգլիերէ-
նից) Ծերուկ: Նոր առակերսը. (անգլիերէնից) Յ Թ. Գայանա:
Բժեկի այցելութիւնը: Մեր պապիկի խրատը (Նւիրում է
պապի Ղազարոս Աղայեանին). Ջաւադ-Բէդ Բալուդեան: Պու-
նուր սկիկը. (Հէքիաթ) Ար. Խնկոյեանց: Բրուսի կաւը (անգ-
լիերէնից) (կըշարունակւի): Հ. Ղեւոնդ Մ. Ալիեան. (պատ.):

Տ ե դ ա գ ր ա կ ա ն

Արարատեան աշխարհ. (Արարատ, Հայոց Հայրիկը և ս.
Էջմիածին պատկերներով) (կըշարունակւի) Լէօնիդ:

Արաւազը (Հէքիաթ). Սիմէոն Պապիեան: Նոր տարի.
Դր. Աղաջանեանց: Ո՛րքան հող է հարկաւոր մարդուն. Լ.
Ն. Տօլտոյի (պատկերով) (կըշարունակւի) Խաչատուր քահ.
Փանեանց: Տարրական աշխարհագրութիւն՝ Աւստրիա (Փրանց
Յովս. կայսեր պատկ.). Բաղամէս: Փիղը. Զարուհի:

Ա յ Լ ե լ ա յ Լ Բ

Մանուկ Բագուհին. Օր. Սիւլա:

Զ լ ա ր ճ ա Լ Ի Բ

Հ ե տ ա Բ ր Բ ր ա կ ա ն

Մեղունները եւ սև զոյնը: Մարդկային կեանքի երկարա-
կեցութիւն: Խառն լուրեր: Աղբիւրի պատասխաններ:

ԱՂԲԻԻՐ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԸՄՍԱԳԻՐ

յառելածով դաստիարակների համար

XX ՏԱՐԻ

Շ Ո Ւ Ն Ի Ե Ր

1902 թ.

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան Կ. Մարտիրոսյանցի. ||| Тип. К. Мартиросянца.

Орбеляновская ул., д. № 11/2

1902

Довожу до сведения. Тифлиси, 6-го февраля 1902

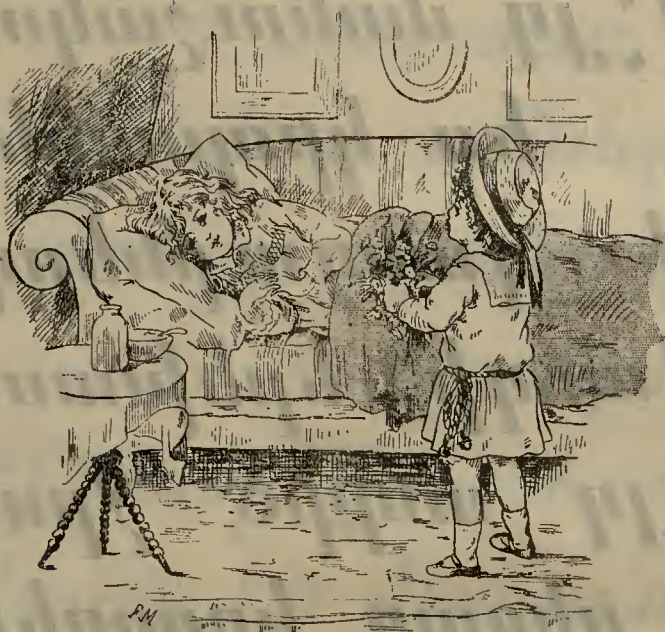
Փարաւոնի աղջիկը գտնում է Մովսէս մարգարէին

ԻՄ ԱՐԱՆՆԵՐԸ

Մանուշակներին
նուրբ համբոյր
տալով,
կանաչ խոտերով
վտակ էր վազում...
Նա երգ ինքնուրոյն
մեղմիկ երգելով,
Ժայռից կարկաչով
ներքեւ էր թափ-
ւում...

Այդ մանուշակով
ես կրպսակեմ
Սեւ գանգուրներդ,
իմ անգի՛ն երեխա...
Այդ անբիծ ջրով
սիրտդ կըցօղեմ,
Որ մաքուր ու պարզ
Հողի ունենա...
Արիւնքի

ԱՌՈՂՋՆԻ ՀԻՒՄՆԴ

Եսնո՛ւմ էք այդ փոքրիկ աղ-
ջկան. թէեւ չի կարելի նրան աղ-
ջիկ ասել, այլ պէտք է ասել տճիկ,
այնքան է նա փոքրիկ:

Այո՛, թուլթուլիկ ու փունփու-
շիկ վարդուհին շատ է փոքրիկ,
բայց շատ էլ առողջ, զւարթ ու գեղեցիկ. ի՞սկ
և իսկ գարնան սիրուն ծաղիկ:

Փոքրիկ աճիկը դեռ չըզիտէ՝ ի՛նչ է ցաւ,
 ի՛նչ է հոգս ասած բանը, ուստի նա թռչնակի
 նման ուրախ խաղում, թռչկոտում է միշտ:

Իսկ հիմա էլ իրանց դռանը կապած ճօր-
 թու վրայ նըստած, իր սիրուն, լիտիկ թաթիկ-
 ներով երկու կողմի թոկից ամուր բռնած, ճօճ-
 ւում է մաքուր օդում, հրճւում, թռնչակի պէս
 ճխում ու ճղում—ուրախանում:

*

Քայց այդպիսի անմեղ ուրախութիւններից
 զրկւած է մի ուրիշ աճիկ—փոքրիկ Շուշա-
 նիկը, որ հիւանդ պառկած է գահաւորակի
 վրայ:

Խեղճ երեխի ոտքերը թույլ են, նա չի կա-
 րողանում մանգալ, գնալ դուրս մաքուր օդում
 խաղալ, իր հասակակիցների նման զլարճա-
 նալ:

Ահա պատճառն այդ է, որ փոքրիկ հիւան-
 դը միշտ տխուր է.

Այդ գիտէ նրա փոքրիկ եղբայր Գուրգէնը,
 բայց այն էլ գիտէ, որ քույրը ուրախանում է
 թարմ ծաղիկներ տեսնելիս, ուստի որպէսզի
 իր սիրելի բրոջը ուրախութիւն պատճառէ, գը-

նացել է պարտէզ, նրա համար ծաղիկներ ժողովել, և հիմա կամաց ու զգուշութեամբ մօտ գալով ասում է նրան քնքօրէն.

—Քեզ համար ծաղիկներ եմ բերել, Շուշիկ ջան, տե՛ս, ի՛նչ սիրուն են:

Անգղ. փոխադր. Տիկին Հայկ.

Իրանց հայրերի եւ պապերի հետ հայրենիքի ազատութեան համար
մարտնչող պատանի ըղբիւնք

Մի խեղճ կին իր ձեռի աշխատանքով
էր պահում իր որբերին:

Մի կիրակի օր, ամենից փոքր երե-
խային հետն առած, գնում է տօնավա-
ճառ, որ իր ձեռագործը ծախե աշխտեղ:

Ինչպէս է լինում, երեխան մօրից ետ
է ընկնում ու ամբոխի մէջ մոլորւում:

Երեխան սկսում է այս ու այն կողմն
ընկնել շաղով:

Ինչո՞ւ ես լաց լինում,— հարցնում են
մարդիկ կարեկցաբար.— ի՞նչ ես ուզում,
մա՞տաղ:

—Մայրիկիս եմ ուզո՞ւմ... պատաս-
խանում է երեխան արտասուք քափելով:

—Ո՞վ է քո մայրիկը, ի՞նչպիսի կին է:

Վա՛յ... մի՞թե չեք ճանաչում իմ
մայրիկն, ամենաշաւ մայրիկն է,

Ծ Ն Ն Դ Ե Ա Ն Ե Ր Ա Ջ

(Անգլիերէնից)

Հա մի երազ, առ լաւ երազ է,
Անճեղ, նուրբ սրտի դա մի Տարազ է:

Մթնել է արդէն, բայց փառաւոր լոյս
Պիտի չաջորդէ և որքան մեծ լոյս՝

Տեսէ՛ր Ծննդեան խնճուք մեր՝ առաջ:

Մանկիկներ ուրախ ընթրում են ձախ լաջ,

Բայց որ դրաւիչ է և պայծառը՝

Դա չողջողացող մեծ տօնածառը:

Բարի քահանան բերում է նրան

Զարդարանքները կախ տուած վրան,

Նրա առաջից, կողքից, բամակից –

Ուրախ երեխայը գիլի բանակից՝

Հրճուալի սրտով աւետում են մեզ.

Ծնունդ ցանկալի, երկնալին հանդէս.

Եւ իր մտքի մէջ մանկիկը քնած

Երազում է մեր՝ Մեծսեան ծնած:

ԾԵՐՈՒԼԻ

ՆՈՐ ԱՇԱԿԵՐՑԸ

(Անգլիերենից)

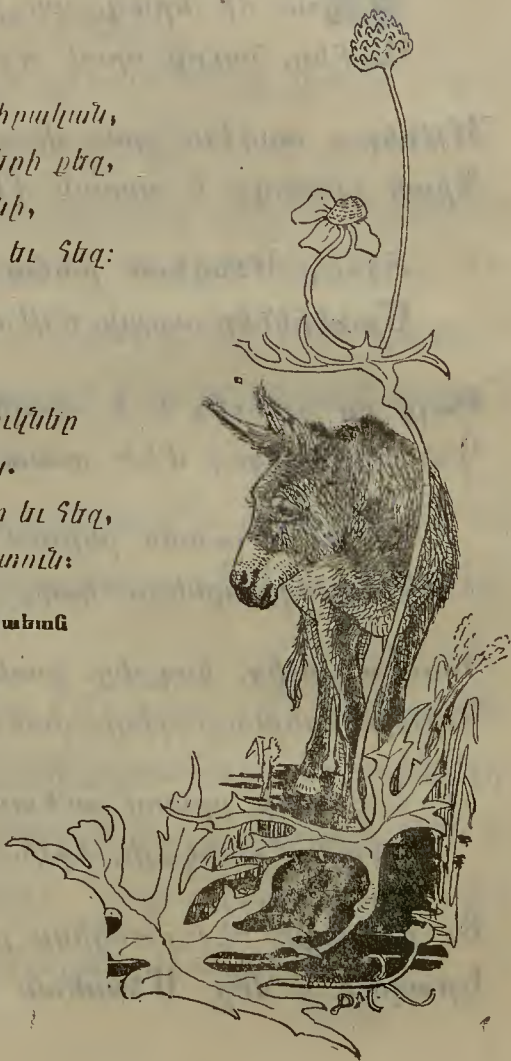
Սիսակ.

Բարեւ վարպետ սիրտիսն,
Եոր աշակերտ մը բերի քեզ,
Սորենալու տենչ ունի,
Համբերող է, քաղցր եւ հեզ:

Վարժապետը.

Էթէ քոյր մանուկներ
Ըլլան նման քո իշուն.
Համբերատար, քաղցր եւ հեզ,
Կրկան շուտով իմաստուն:

Յ. Թ. Դալանոն

Բ Ժ Շ Կ Ի Ն Յ Յ Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

«**Ն**ա շա՞տ հիւանդ է, բժիշկ», հարցնում է
Շուշիկը լրջօրէն:

Բժիշկ Օսիկը խորիմաստ դէմքով քննում է
փոքրիկի զարկերակը:

— Ոչինչ, տիկին, ասում է նա, ես կարծում
եմ նա կըլաւանայ, իմ դեղս ընդունելուց յետոյ:
Եւ նա հանում է մի մեծ շիշ իր գրպանից և
յանձնում է Շուշիկին:

Փոքրիկ աղջիկը լցնում է թէյի ափսէն և
փխսիկը լափում է դեղը շուտով, ուրովհետև այդ
դեղը շատ քաղցր կաթ էր:

* *
*

Շուշիկը և Օնիկը շատ մօտ բարեկամներ էին և փխիկը երկուսին էլ խիստ սիրում էր Յս համոզւած եմ, որ դուք հրհասկանաք նրա սիրույ պատճառը, երբ իմանաք, որ նրանք փրկել էին փխիկին մահից: Մի օր այս երկու սրտացաւ երեխաները նստած էին գետի ափին, երբ մի քանի շար երեխաներ վաղ տալով չը պրտեցին փխիկին ջրի մէջ: Շուշիկը ճշաց սարսափած, բայց բաջասիրտ Օնիկը թռաւ նաւակի մէջ որ փխիկին դուրս հանէ ջրից, բայց ինքն էլ ընկաւ ջրի մէջ: Հիմա Շուշիկը մտաւ ջուրը և աշխատում էր նրան ազատել և իրաւ շուտով երկուսն էլ դուրս եկան ափը: Հիմա դուք չէք զարմանալ, որ փխիկը սիրում է երկուսին էլ և շատ բախտաւոր ձայնով մլտում է, երբ նրանք մօտն են լինում:

Հագարոս Աղայեան

ՄԵՐ ՊԱՊԻԿԻ ԽՐԱՏԸ

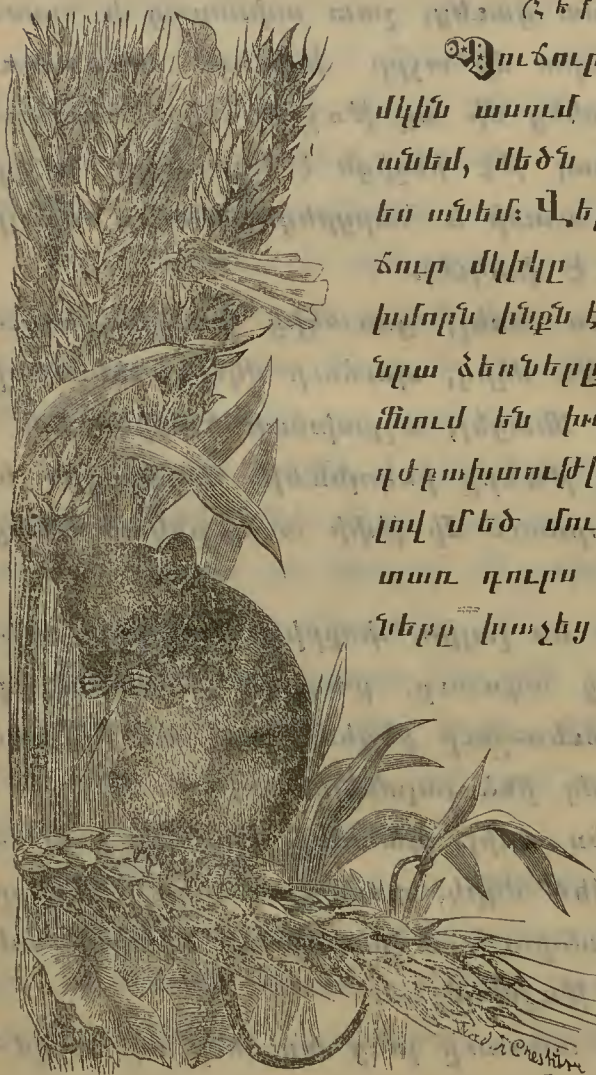
(Ներշնչում է պապի Հագարոս Աղայեանին)

Մեր պապիկի սիրտը — ոսկի,
Հերը ամբողջ — արծաթ թել-թել,
Ոչ է՛ն, ոչ է՛ն մի կեղտ իսկի
Մինչև հիմա չեն ստացել:
Մեր պապիկի պալծառ աչքեր
Զի պըղտորում չար բարկութիւն
Եւ չըրթունքից լաւ-լաւ երգեր
Զեն պակասում քաղցրահընչիւն:

Մեր պապիկի վաթսու՛ն տարին
 Նոր լրացաւ այս յունուարին,
 Նա դիրկն առած թոռնիկներին՝
 Խրատ տըւեց, խորհուրդ խորին:
 Ժանդը միայն նամութիւնից
 Կըգոյանաւ, իմ գառնուկներ,
 Ուրեմըն դուք ձեր սըրտերից
 Դուրս չըմխախցնէք ճառագայթներ:
 Ինչ որ անէք, սըրտանց արէք,
 Կեղծութիւնից հեռու կացէք,
 Զարէ գառնում նոյն իսկ բարին,
 Թէ չի վառւում հուրը ներքին:
 Իմ սիրտը միշտ բաց էր արձակ,
 Խիղճըս արդար և համարձակ,
 Ես թըշառին յոյս շընչեցի,
 Զարին բարի քարոզեցի:
 Երբէք մարդկանց կեանքիս միջին
 Ես չեմ արած մի վատութիւն,
 Աշխատեցի տըկարներին
 Յույց տալ անկեղծ եղբայրութիւն:
 Դուք պապիկի օրին հասնէք,
 Աղգին բարի ժառանգ լինէք:
 Մեր խեղճ աղդի յոյս — ապագան
 Տամ ձեզ աւանդ նւիրական:

ՊԱՌՁԱՊԻՐ ԱՊՐԱՆԻՔ

(Հ ե Ֆ ի ա ր)

Պուճուր մկիկը մեծ
մկին ասում է խմորն ես
անեմ, մեծն ասում է ո՛չ
ես անեմ: Վերջապէս պու-
ճուր մկիկը զօռում է և
խմորն ինքն է անում, բայց
նրա ձեռները կտորաւորում
մնում են խմորում: Այդ
դժբախտութիւնը տեսնե-
լով մեծ մուկը սրտապա-
տառ դուրս վազեց, ձեռ-
ները խաչեց և սկսեց լաց
լինել: Մի
ծիտ լսելով
մկան լացը,
ուզեց իմա-
նալ, թէ ին-
չու է լա-
լիս: Այ մկիկ,

Ի՞նչու ես ձեռներդ խաչել և աղիողորմ լաց լինում:

Բա չես ասիլ, պատասխանեց մուկը, պուճուր մկիկը խմորն անելիս ձեռները կոտրեց:

Հետը շատ ցաւեց, շատ ափսոսաց և սաստիկ դաւից նրա մի աչքը խփւեց, կուրացաւ: Ծովն պատահեց մի այլ թռչուն, որ հետաքրքրուեց իմանալ թէ ինչիցն է որ ծտի աչքը կուրացել է, ուստի և հարցրեց «Ծիտիկ եղբայր աչքդ ի՞նչու է փակւել»:

— Բա չես ասել, ցաւակից թռչնիկ, պուճուր մկիկ մեծ մկիկ, պուճուր մկնիկի ձեռները խմորումն են մնացել, աչքախուռի ծիտիկն եմ:

Թռչնիկի թւերը իսկոյնեթ կոտրւեցին և նա տխուր տրտում մի թփի տակ ընկած սկսեց լաց լինիլ:

— Ի՞նչու ես լալիս, փոքրիկ թռչնիկ, հարցրեց նրանից ագռաւը. քաղցած ես-կերակուր բերեմ, ծարաւես-շուր բերեմ, կամ թէ մի ցաւ ունիս սրտումդ ինձ յալտնիր:

— Բա չես ասիլ, պատմեց թռչնիկը, պուճուր մկիկ. մեծ մկիկ, պուճուր մկիկի ձեռները մնացել են խմորում, աչքախուռի ծիտիկն եմ, թւիկ թւիկ թռչնիկն եմ:

Հէնց որ ագռաւը լսեց պուճուր մկան դըժ-

բախտութիւնը, իր բմբուլները վայր թափեց և չետոյ դնաց մի ծառի վրայ տխուր տրտում նստեց:

— Ասա՛ ինձ ագռու, ի՞նչ է պատճառն, որ դու աղքատն տխուր ես, հարցրեց ծառը:

— Բա չես ասել, ծառիկ, պուճուր մկիկ մեծ մկիկ, պուճուր մկիկի ձեռները մնացել են խմորում: Աչքախփուկ ծիտիկն եմ, թեւիկ-թեւիկ թռչնիկն եմ, բմբափետիկ ագռաւն եմ:

Ծառը իսկույն և եթ ճղքակտոր եղաւ: Նրա ճիւղքերը ընկածն ալն քարի վրայ, որ ընկած էր ծառի տակ: Քարը հարցրեց ծառից, «Այ ծառ, բեզ ինչ պատահեց որ ճղքակտոր եղար»:

— Բա չես ասիլ, պատմութեանց ծառը, պուճուր մկիկ, մեծ մկիկ, պուճուր մկիկի ձեռները խմորումն են մնացել: Աչքախփուկ ծառիկն եմ, թեւիկ-թեւիկ թռչնիկն եմ, բմբափետիկ ագռաւն եմ, ճղքակտոր ծառիկն եմ:

Քարը իր տեղից թոյ եղաւ, փնաց ու ընկաւ ծովը: Ծովը ուզեց իմանալ քարի իր տեղից շարժելու պատճառը:

— Ի՞նչու թոյ եկար քո տեղից, ալ քար:

— Բա չես ասել, անսոց քարը, պուճուր մկիկ, մեծ մկիկ պուճուր մկիկի ձեռները մնացել են խմորում: Աչքախփուկ ծառիկն եմ, թե-

ւիկ-թւիկ թռչնիկն եմ, բմբլափետիկ ագռանն եմ, ճղքակոտոր ծառիկն եմ, թոլիկ-թոլիկ քարիկն եմ:

Ծովը իսկոյն արիւն կտրաւ: Մի աղջիկ կոտոր գլխին դրած բերեց աղբը ծովը թափելու: Տեսնելով որ ծովն արիւն է դառել, խղճահարւեց և ուզեց իմանալ այդ դժբախտութեան պատճառը:

— Այ ծով, քեզ ինչ պատահեց, որ արիւն կտրար:

— Բա չես ասել, սիրուն աղջիկ, պուճուր մկիկ, մեծ մկիկ, պուճուր մկնիկի ձեռները մընացել են խմորում: Աչքախումբիկ ծիտիկն եմ, թւիկ-թւիկ թռչնիկն եմ, բմբլափետիկ ագռանն եմ, ճղքակոտոր ծառիկն եմ, թոլիկ-թոլիկ քարիկն եմ, արնկոլոյ ծովիկն եմ:

Աղբով կտրը կպաւ աղջկայ գլխից և նա լացով-կոծով վերադարձաւ տուն: Տատը, որ ջահրայ էր մանում, հարցրեց, «Այ աղջիկ, ինչպէս պատահեց, որ կոտոր գլխիդ կպաւ»:

— Բա չես ասել, տատի, սկսեց աղջիկը, պուճուր մկիկ, մեծ մկիկ, պուճուր մկնիկի ձեռները խմորումն են մնացել: Աչքախումբիկ ծիտիկն եմ, թւիկ-թւիկ թռչնիկն եմ, բմբլափետիկ ագռանն եմ, ճղքակոտոր ծառիկն եմ, թոլիկ-

լիկ-թուրիկ բարիկն եմ, արնկոյս ծովիկն եմ,
խանը գլխիս աղջիկն եմ:

Ջահրէն կառաւ պառաւի կողքից և նա լաց
լինելով գնաց տէրտէրի մօտ:

— Բա չես ասիլ, տէրտէր, պատմեց պառաւը,
պուճուր մկիկ, մեծ մկիկ, պուճուր մրկ-
նիկի ձեռները մնացել են խմորում: Աչքախփուկ
ծիտիկն եմ, թեւիկ-թեւիկ թռչնիկն եմ, բմբա-
փետիկ ագռաւն եմ, ճղրակոտոր ծառիկն եմ,
խանը գլխիս աղջիկն եմ, ջահրէն կողքիս պառ-
իկն եմ:

Տէրտէրը մէջքը կռած դռանը լսում էր
պառաւին և լանկարծ դգաց, որ դուռն էլ իր
մէջքիցն է կտել: Գիւղացիները լսելով իրանց
տէրտէրի հետ պատահած դժբախտութեան մա-
սին, հաւաքւեցին եկեղեցի, սկսեցին աղօթք առ-
նել Աստծուն, որ տէրտէրին այդ փորձանքից
ազատի: Աստուած լսում է գիւղացիների աղօթ-
քը: Դուռը տէրտէրի մէջքիցն է պոկւում, ջահ-
րէն պառաւի կողքից, իսկ խանը աղջկա գլխից
ծովը նորից պարզւում ջուր է գտնում, բարը
գլորւելով գնում հասնում է իր նախկին տեղը.
ծառի ճիւղերը բուսնում են: Ագռաւին նոր նոր
փետուրներ եկան, թռչնիկի թեւերը առողջացան,
ծառի աչքը բացւեց, իսկ պուճուր մկիկն էլ չետ
ստացաւ իր ձեռները:

Ար. Խնկոյեանց

Longfellow

Բ Ր Ո Ւ Տ Ի Կ Ա Ւ Է

(Անգլիերենից)

Ըրջիր, անիւ, դարձիր արագ,
 Հարժւիր անձայն իմ ձեռքիս սոսի.
 Անշարժ կանգնող ոչինչ չկայ,
 Ինչպէս կաւին ես չարատե.
 Եւ իշխում եմ և՛ տալիս ձեւ,
 Այդպէս կարգ է մարդկանց միջեւ,
 Որ մէկն իշխէ միւսի վրայ:

Այսպէս երգում էր շարունակ
 Մեր բրուտը մի թփի տակ.
 Արեգակի վառ շողերը,
 Տերւենքի հով ստերը
 Տալիս էին նորա գեմքին
 Մի երևոյթ գերմարդկային.
 Թէև աղքատ նա արտաքուստ

Եւ թանկագին չունէր հագուստ.
 Բայց այդ թուիր դալարադէղ
 Նստաւորում էր հագուստի տեղ:
 Նա արեւստողի իր մոգական
 Զարմացնում էր ինձ անսահման.
 Ես իբրեւ լուռ հանդիսատես՝
 Տեսնում էի թէ նա ինչպէս
 Ձեւ էր տալիս խիստ գեղեցիկ
 Հողանիւթին այդ մածուցիկ.
 Եւ անիւր պտույտ դալիս՝
 Կաւին սեղմում, շուռ էր տալիս.
 Իսկ բրուտը գոհ և անդորր
 Տաղ էր ասում միշտ ղլխիկոր:

Դարձիր, անիւ, շրջիր անձայն,
 Լուսինն ունի և՛ իր շրջան,
 Մերթ նորում է, մերթ բոլորում.
 Եւ ամպերը որոտալից
 Տալիս են մեզ անձրեւ վերից,
 Իսկ անձրեւը ապա նորից
 Մէզ և ամպ է դառնում օդում:

Բրուտն երգում էր տակաւին,
 Տաղանդ ունէր նա երկնային.
 Երգն ու խօսքը երանաւէտ
 Ձուլում էին իմ մտքիս հետ.
 Կարծես թեկից իաղմագունի
 Բոյն էր հիւսում նա թռչնակի.
 Եւ ինքն իբրեւ մի հմայիչ
 Երգի թևով արագաթռիչ
 Տանում էր ինձ ամպերն ի վեր
 Դէպի հեռու, անյայտ տեղեր:

Տեսնում էի ոտքերիս տակ
 Լայնատարած ծով ու ցամաք
 Եւ սլանում ինչպէս մի հողմ
 Դէպ Գաղղիայի հարաւակողմ:

Հոլլանդիա

Ինչպիսի վայր, ասես թէ մի
 Խառնուրդ լինի ծով ու երկրի.
 Ինչ անբարտակ, թումբ ու ջրանց,
 Ոլոր մոլոր ջրային ցանց.
 Տէ՛ս ալգիներ վանդակապատ,
 Ուր վարդեր են ծաղկում առատ.
 Ամառն այնտեղ կէս օրից յետ
 Արեգակի լոյսը յաւէտ
 Թափանցում է օդի միջով
 Դէպի ցամաք և դէպի ծով.
 Մարգի վերայ և լեռն ի վեր
 Բլուր օդային երևոյթներ.
 Հողմաղացը բլրի վերայ
 Լայնափետուր ինչպէս մի ճայ
 Համատարած գով օդի մէջ
 Միշտ անում է իր ել և էջ:

Որտեղ է այս, տես մի քաղաք
 Վաճառքներով մեծաքանակ:
 Տէ՛ս բլուռի արհեստանոց
 Ձեռակերտներն զլուխ գործոց.
 — Դելֆթ^ն է՝) է այդ սիրուն, հպարտ,
 Տները շէն և բազմամարդ.
 Փայլուն, պայծառ և շարէշար:

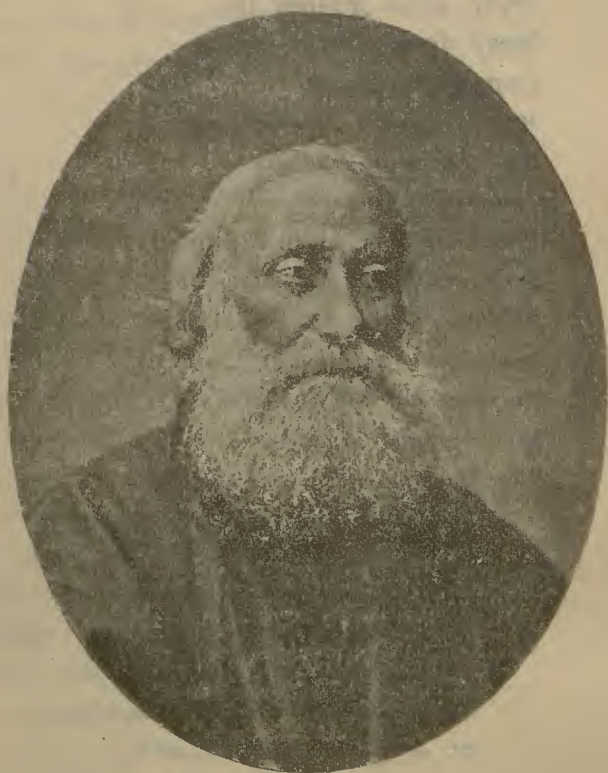
Սր քաղաք Հոլլանդիայում: Այս քաղաքի անունից է ծագել անգլի
 երէն «delft» խօսքն, որ նշանակում է սրոշ տեսակի կաւեղէններ:

Անթնները չունին համար,
Տէս գարեջուր ֆլանդրայի,
Ռէնի գինի շիշերով լի:
Ծովի վրայ անթիւ նաւեր
Լողում են վար և դէպի վեր,
Կարծես ամեն մի ծխնելոյց,
Ողջ քաղաքը աղմկալոյց
Հրաբորբոք լեզուներով
Ասում են ձեզ «Եկա՛մ բարով»:
Տուն ու դղեակ, բնակարան,
Սենեակ, սրահ և պատուհան,
Ծառուղիներ շքեղ ու հով
Զարգարած են ծաղիկներով,
Եւ հողմերից անձրևաբեր
Չեն թառամում այդ ծաղիկներ:

Ըրջիր, անիւ, մեր ժամն է սուղ
Կոկոնից են տերև, ընձիւղ.
Թէպէտ շուտ է թօշնում տերև.
Քամին փչում է անարգել
Մերթ արևմուտ, մերթ արևել,
Իւ ձևից, որ հաւն է ածել,
Գոյանում է և՛ լանջ և՛ թիւ:

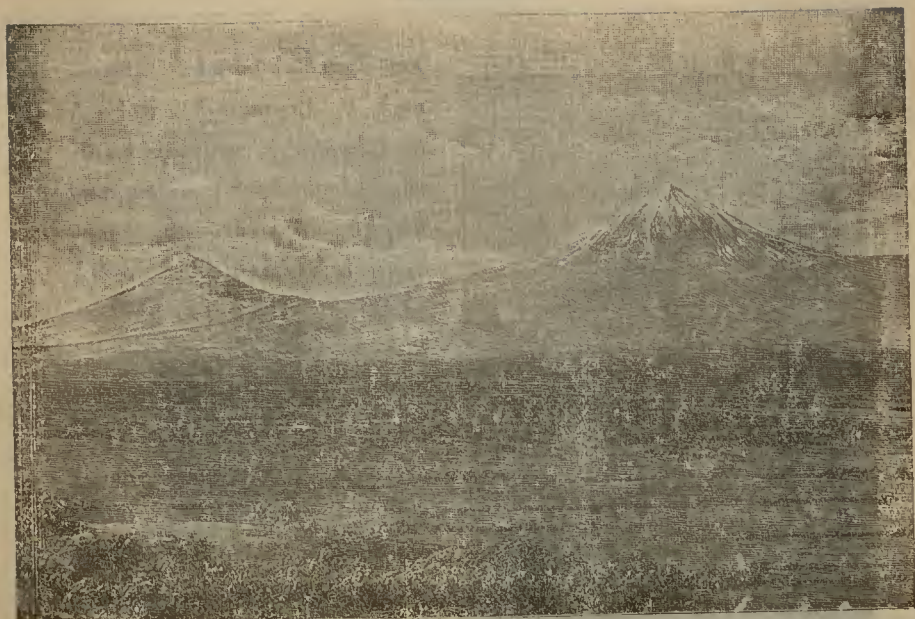
(Կըշարունակել)

† 9 նոյեմբերի 1901 թ. ս. Ղազարու վանք

Հ. Ղեւոնդ Մ. Ալիբեկ

Տ Ե Ղ ա գ ր ա կ ա ն

I.

Ա Ր Ա Ր Տ Ե Ա Ն Ա Շ Խ Ա Ր Հ

այկական-պար կոչւող լեռնագօտու արևելեան
ամենաբարձր լեռն է Մասիսը, որն իր ա-
նունը ստացել է Ամասիա նահապետից. նա
կոչւում է և Արարատ. բաղկացած է երկու
զաղաթներէց-մեծը, որ ծովի մակերևոյթից
17,000 ոտնաչափ բարձր է, և փոքրը 13,000
ոտ: Մեծի գլուխը միշտ ձիւնապատ է, իսկ
փոքրը ամառուայ շողերին մերկանում է իր ըս-
պիտակ սաւանից: Մեծ Մասիսը 10 վերստ հեռու է փոքրից.
նրա վրայից է անցնում հայկական առաջին միջօրէականը.

Հ Ա Յ Ո Յ Հ Ա Յ Ր Ի Կ

նա Հաւասարապէս Հեռացած է Եւրոպայի, Ասիայի և Աֆրիկայի ամենահեռաւոր կէտերից *) այսպիսով կարծէք ճշտում է ժողովրդի այն Համոզմունքը թէ «իջման տեղը (ս. Իջմիածինը) գտնուում է աշխարհի կենդրոնում»: Նա Հրաբխային կազմութիւն ունի, երկրաշարժներ է առաջացնում, որոնք երբեմն իրիստ աղետալի Հետեւանքներ են ունենում: Մանաւանդ սոսկալի է եղել 1840 թւի յունիսի 20-ի շաբթը, որի ժամանակ արեւելեան սառցարանի փլումից անմեղ տեղը կորաւ չորս հազար ջան, ինչպէս ասւած է մի ժողո-

վրդական երգի մէջ, ուր նկարագրւում է Ակոռիի կործանումը **):

Մասիսի Հետ շատ Հին ժամանակներից կապւած են անթիւ պատմական անցքերի լիշողութիւններ: Նա մի առանձին վեհ պատկառանք է ազդում շրջակայ բնակիչների վրայ, որոնք նրա գագաթը մարդկային ոտքի անկոխելի են Համարում. «Իրաւունք չըկայ (Աստուգ) նրա գագաթը բարձրանալու» այդպէս է ասում ժողովուրդը և թերահաւատութեամբ ժպտում, երբ եւրոպացի ճանապարհորդներ են գալիս նրա գլուխը բարձրանալու:

*) Աշխարհ. Հայաստանի. Ա. Տէր-Յակոբեան:

**) Աղբար Աղան:

Ս. Է Ջ Ա Ի Ա Ծ Ի Ն

Արարատի Հետ կապւած է Աստուածաշնչի այն վկայութիւնը, թէ Նոյ նաՀապետը նրա գլխից ցած իջաւ Նորից կենդանութիւն տալու խեղդւած աշխարհին: Հայոց պատմութիւնը սկզբից մինչև մեր օրերն այնպէս սերտ կապւած է եղել այդ «արձան պարծանաց հայոց աշխարհի» լերան Հետ, որ ամեն անգամ միշտ յիշում է նրա անունը: Հայկազանց նաՀապետութիւնը դրա մօտ է եղել գլխաւորապէս: Արշակունեաց թագաւորութեան մայրաքաղաքները ևս դրան են նայել միշտ: Տիգրան Ա. Մասիսի արևելքում բնակեցրեց, ԱթաՀակին յաղթելուց յետոյ, Մարաստանից բերած 10,000 զերիններին իրանց Անոյշ թագուհու Հետ: Դրա ստորոտում Արաքսի շամբուտների մէջ էին որսորդութեամբ զւարճանում Հայոց նախարարները, Աւագանին և Աղատանին: Հօրից անիծւած Արտաւադդը Մասեաց խորխորատների մէջ

Թաղւնցաւ իր հաւատարիմ շների հետ, որոնք կրճելով դեռ չեն կարողանում կտրել նրա շղթաները: Աւանդութիւնն առում է, որ հաւատացած Տրդատ Թագաւորն ինքն է իր մէջ քով սրա կողերից քարեր տարել Վաղարշապատ ս. Էջմիածնի հիմքը ձգելու համար: Այս լերան վրայ բարձրացաւ Յակոբ Մծբնայ հայրապետը և կէս ճանապարհին հրեշտակի ձեռքով սլարդէ ստացաւ Նոյեան տապանի մասնիկը: Նրա վանքը այժմ անհետացել է, միայն իբրև ուխտատեղի մնում է նազ հոսող աղբիւրը, որից շրջակայքի ջերմեռանդ ժողովուրդը երաշտութեան, մորեխի ժամանակ թափորով ջուր է բերում պատուհասից աղաւտելու համար: Վերջապէս 4000 տարուց առելի է, որ նրա շուրջը լսում է հայ լեզուն, հայ շինական կրգը: Նա է վկայ եղել այդքան քառասուն դարուց ամաց հայի ուրախ թէ տխուր, պայծառ թէ մութ օրերին: Նա է հիւրնկալել և հայացրել օտար երկրներից տասնեակ հազարներով իր շուրջը բերած ալլազդիներին, և նա է ականատես եղել թէ ինչպէս տարագրութեան ու կորստի են մատնել դէպի օտար երկրներ իր բազմաթիւ հարազատները:

Լ. Է. Օճիդ

(Արշալուսնակ)

Ա Ր Տ Ա Ի Ա Ջ Դ

(Հ է ք ե ա թ)

... արգելեալ կայ յայրի, միում
կապեալ երկաթի շղթայիւմ. եւ երկու
շունք հանապազ կրծելով զշրթայն՝
ջանայ ելանել եւ առնել վախճան աշխարհի.
Այլ ի ձայնե կռանարկութեան դարձնայ,
Ասեն, կապանքն:

Խորենացի, գիրք. երկրորդ, Կ. Ա.

Ահա ցանկալի ժամը վերջապէս
Հասնում է նորից, իր Հետ բերելով
Նորանոր յոյսեր. կազատւեմ կապից
Եւ կըհեռանամ բանտիցս շուտով:
Կուղարկեմ ամբողջ աշխարհին այս ազգ.
Ազատ է Հիմայ քաջն Արտաւազդ.
Նա պիտի քանդէ աշխարհն անխնայ
Եւ չի թողնելու քար-քարի վրայ:
Չըպիտի թողնէ մարդկային ազգից
Ոչ ոքին, ինքը Արտաւազդ միայն

Կըլինի թագաւոր աշխարհին համայն:
Յոյց կըրոայ ամբողջ մարդկային ազգին,
Որ հաւատարիմ մնաց ասածին:

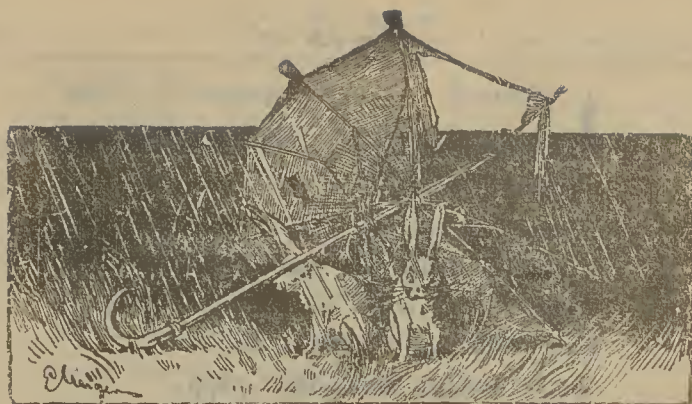
Ը ղթաները շանց ատամների տակ
Փշրոււմ են: Քաջի կրծքում կայ կրակ.
Կայրէ աշխարհը, կըդարձնէ մոխիր:
Հայրը անիծեց, ձգեց նրան բանտ,
Վառեց կրծքումը Արտաւազդ քէն, վրէժ,
Չըշիջեց երբէք, պատժեց իբր աւանդ...
Բայց լո՛ւյս. մոռացա՛ր, որ հօր անէծքը
Մութ գերեզմանից ելած է կանգնած
Իբրև պահպան քո բանտի դիմաց:
Հէնց շղթաներդ բարակ են դառնում՝
Դարբինը մուրճը սալին է զարնում:

Ա րագ իմ շներ, դէհ, շուտ կրծեցէք՝
Քանի գեռ մուրճը չի զարկել սալին.
Չեր տէրը ազատ կըլինի վերստին:
Բաւ է՝ որքան նա կրեց իր շղթան.
Դէհ, շուտ... (լսոււմ է հարւածի խուլ ձայն):
Անէծք այդ ձայնը... ո՛հ, անխիղճ դու հայր:
Անդունդ, պատառիւր և ինձ խորը տար:
Արտաւազդ նորից կապւած է բանտում:
Խաբուսիկ յոյսեր, ո՛ւր էք, ո՛ւր թռաք.
Ինչո՞ւ ինձ թողիք, ցնդեցիք օդում:
Ահա իմ շղթան նորից հաստացած.
Մթթէ ողջ կեանքումս պիտ մնամ կապւած:
Իսկ դու իմ ծնող, անխիղճ, անղգայ,
Դու միակ պատճառ իմ տանջանքներին,
Ինքդ տանջես,
Մինչ ինձ չըներես:

Լոեցէք մուրճեր, բաւ է իմ շղթան
 Որքան հաստացաւ: Հնազանդւիր դու,
 Արտաւագդ. վրէժը թող այլ անդամւան.
 Վահագնը լինի քեզ ոյժ գորատու:
 Քնիր, Արտաւագդ. քունն է քո միակ
 Ընկերը երկար ու ձիգ օրերում.
 Նորից օդային ամրոցներ շինիր,
 Նորից խաբուսիկ յոյսերով ապրիր:
 Թող քո սրտիցը վրէժխնդրութիւնն,
 Որ քեզ այրում է, անխնայ տանջում:
 Իսկ դուք, իմ հլու, հնազանդ շներ
 Նորից կրծեցէք իմ հաստ շղթաների
 Եւ մուրճը, նորից, զարկելով սալին,
 Թող շարունակէ սկսած գործը հին:

Սիմէօն Պապիկեան

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Այնոր տարի
Ջաննոր տարի
Քո գալուստը
Հազար բարի:

Տարին առատ
Լինի Հացով,
Կճուճները
Եղ ու մեղրով:

Ուրախ սրտով,
Ֆամաք աչքով,
Ամեն տարի
Բերես բարի

Մեր մառանը
Տանձ, խնձորով
Եւ բազմազան
Մրդեղէնով:

Չարը կորչէ
Մեր աշխարհէն,
Ոխը դուրս գալ
Մեր սրտերէն,

Թէ որ լսես
Մեր այս աղերս
Եւ ամենն էլ
Ճիշտ կատարես,

Իսկ դրանց տեղ
Գայ բուն դնի
Ուրախ-զւարթ
Սէր ու բարի:

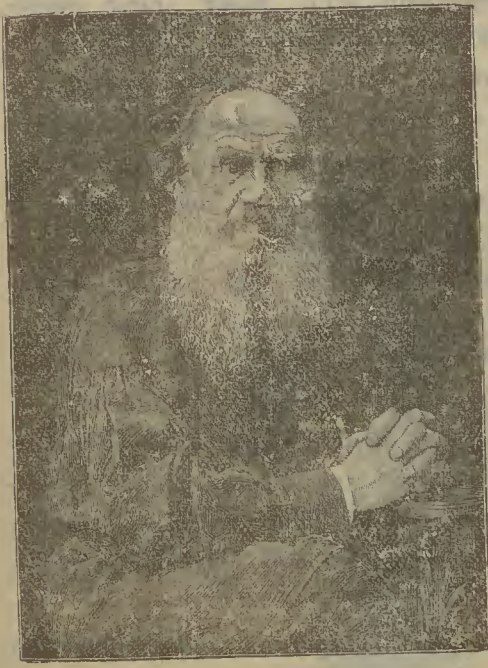
Այն ժամանակ
Քեզ, ո՛վ տարի,
Չենք մոռանալ
Ո՛չ մի տարի:

Գ. Աղաջանեանց

ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ԵՆՈՂ Է ՀԱՐԿԱԽՈՐՄԱՐԴՈՒՆ

Լ. Ն. ՏՈՒՍՏՅԻ

I.

Լ. Ն. ՏՈՒՍՏՅԻ

Մեծ քուրը քաղաքից հիւր եկաւ զիւղը կրտսեր քրոջ մօտ: Մեծը քաղաքում մի վաճառականի կին էր, իսկ կրտսերը՝ մի զեղջուկի: Քուրերը թէլ խմելով՝ խօսակցում են: Մեծն սկսեց պարծենալ ու գովաբանել իր քաղաքային կեանքը, թէ ինչպէս է ինքը քաղաքում ապրում և ման գալիս աղատ ու մաքուր, ինչպէս է պըճնում զաւակներին, ինչպէս է համեղ կե-

րակուրներ ուտում ու խմում և թէ ինչպիսի զբօսանքներ սաքում և թատրոններ յաճախում:

Կրտսերը վիրաւորեցաւ, ուստի և սկսեց վաճառականական կեանքն ստորացնել, իսկ իւր գիւղական կեանքը բարձրացնել, ասելով.

— Իմ կեանքը չեմ փոխել քոնի հետ. ձիշտ է՝ որ խեղճ ենք ապրում, բայց ահ ու երկիւղ չունենք: Թէև ձեր կեանքը մերինից վայելուչ է և դուք երբեմն մեծ օգուտով էք առուտուր անում, բայց երբեմն էլ եղածը ձեռքից թողնում, կորցնում էք: Եւ առածն էլ ասում է. «Օգուտն ու վնասը քոյր ու եղբայր են»: Պատահում է և այսպէս այսօր հարուստ, վաղը դռներն ընկած: Բայց մեր գիւղական կեանքն աւելի հաստատուն է. գիւղացու ապրուստը թէև նւազ՝ բայց յարատև է. հարուստ էլ չը լինենք, բայց կուշտ կը լինենք:

— Էդ ի՞նչ կուշտ լինել է, ասում է մեծը, խոզերի՞ ու հորթերի՞ հետ: Ո՛չ արդ ու զարդ, ո՛չ քաղաքավարութիւն: Ո՛րքան էլ չը չարչարւի քո ամուսինը, — բայց ապրում էք աղբի մէջ, այդպէս էլ պիտի մեռնիք. նոյնը պիտի կրեն և ձեր որդիքը:

— Ի՞նչ անենք, ասում է կրտսերը, մեր դորձն այդպէս է, բայց և այնպէս՝ ապրում ենք հաստատուն, ոչ ոքից չենք վախենում: Քաղաքում ամենքդ էլ ապրում էք հրապուրանքների մէջ. այսօր լաւ, իսկ վաղը փոխում է դէպի վատը. և կըտեսնես, որ քո ամուսնուն էլ կըզայթակղեցնէ կամ թղթախաղը, կամ արբեցութիւնը և կամ որևէ այլ իւրդ: Եւ ամեն բան կանհետանայ փոշու նման: Մի՞թէ այսպէս չի լինում:

Լսում է Ուախօմը, տանտէրը, կանանց շատախօսութիւնն ու ասում.

— Այդ ուղիղ է, ճշմարիտ է: Որքան էլ մեր գիւղացին փոքր հասակից մայր հողը հերկում է, բայց երբէք չիմարութիւնների հետամուտ չի լինում: Միայն մի ցաւ կայ, որ հողը քիչ է: Թող հող ունենամ կամեցածիս չափ, այն ժամանակ ոչ ոքից, նոյն իսկ սատանայից էլ չեմ վախենալ:

Կանայք թէյը վերջացրին, մի քիչ էլ արդ ու զարդի մասին խօսեցին, ապա հաւաքեցին ամաններն ու պառկեցին քնելու:

Բայց սատանան վառարանի յետևը նստած՝ լսում էր ամեն ինչ։ Նա ուրախացաւ, որ գեղջկուհին առիթ դարձաւ իր մարդով պարծենալու, որ եթէ նա հող ունենայ, սատանայից էլ չի վախճնալ։

— Լաւ մտածում է սատանան, տեսնենք։ Ես քեզ շատ հող կըտամ և այդ հողով էլ քեզ կըյաղթեմ։

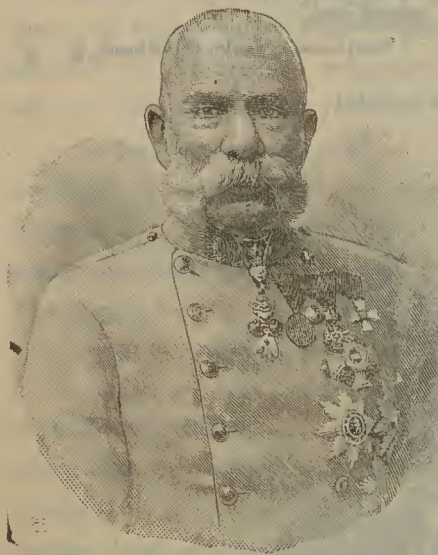
[Խաչատուր Բախ. Փանեանց]

(Կըշարունակի։)

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԱԶԽԱՐՀԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ա լ ա ս ռ ի ա

Ֆրանց Յոզեֆ
Թագաւոր-կայսր Աւստր-Ունգարիայի.

Աւրոպայի մայրաքաղաք-ներէց ամենագեղեցիկը Աւստրիայի մայրաքաղաք Վէնն է Դունայ գետի վրայ: Լեզուն գերմաներէն, կրօնը կաթոլիկ: Վէնն ունի սքանչելի շրջակայք, — հանքային, բուժիչ ջրերու Զնորհլի իր տեղագրութեան Աւրոպայի բոլոր տէրութիւնների սիրտն է և հաղորդակցութիւնը շատ չարմար: Հարեաններն են՝ Ռուսիայ, Իտալիայ, Գերմանիայ, Զւեցարիայ, Բալկանիան իշխանութիւնները և վերջապէս Տաճկաստուն:

Աւստրիան մի ժամանակ շատ Թուժեղ է եղել, անաւնի իր վաճառականութեամբ, բայց այժմ նա նւազած է: Աւստրիական բոլոր շուկաները խլել է ձեռիցը իր բարեկամ Գերմանիան, որ հսկայական քայքայում է մեծանում:

Աւստրիայի հպատակներն են՝ Ունգարացիք, Չէխեր, որ ունին շատ արտօնութիւններ և Լեհեր, չրէաներու Վերջիններս, իբրեւ ճարպիկ վաճառականներ, երկրի լու գործերը իրանց ձեռքները են հաւաքել:

Փրանց-Յոզեֆ կայսրը շատ ծեր է. նա բարեպաշտ, խաղաղասէր, վեհանձն թագաւոր է. գուցէ այդ բարեմասնութիւններն են մասամբ պատճառ, որ նա էլ չէ վայելում առաջնակարգ պետութեան հզօր դերքը:

Ալպերի, սիրուն Տիրօլի մի մասը Աւստրիային է խաւանուած:

Նշանաւոր, պատմական Բոհեմը, իր անտառներով, անւանի գործարաններով Աւստրիային տալիս են լաւ եկամուտ:

Ֆրանց-Յովսէփ կայսրը ընտանիքի կողմից էլ շատ թշուառ է. նրա միակ որդին, Թագաժառանգ Բուդօլֆը, ինքն իրան սպանել է արիական հասակում, իսկ նրա մայրը, կայսրի ամուսինը, երեք տարի առաջ Զվեցարիայում սպանւեց անիշխանականների ձեռքով:

Վէննը նշանաւոր է իր հոշակաւ տաճարներով, Թանգարաններով, սիրուն թատրոններով. քաղաքային խորհրդարանը, համալսարանը սքանչելի շինութիւններ են, փողոցները շատ լայն, ջուրը առողջարար, որ բերւած է Ալպերի ստինքներից: Վիէննայի երաժշտական դպրոցը շատ հռչակաւոր է, քաղաքն ունի ընտիր ճեմելիքներ և պարկեր. Ժողովուրդը, մանաւանդ աղջիկները, շատ գեղեցիկ են և աչք բացատրւում է նրանով, որ նրանք խառնուրդ են գնչուների, լեհերի, ունգարացիների և այլն. իսկ ամենագլխաւորը, որովհետեւ օդն ու ջուրը են շատ առողջարար.

Վիէննումն է գտնուում է և Մխիթարեան միաբանութեան մի մասը, որ ունի սեպհական եկեղեցի, դպրոց, Թանգարան, մատենադարան և ամսագիր՝ «Հանդէս Ամսօրեայ» գիտական, գրական թերթ:

Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան Աբբաճայրը սրբազան Աշտընեան գիտնական արքեպիսկոպոսն է: Սրանց տպարանում տըպագրւում են գերմաներէն լեզուով շատ հանդէսներ և լրագրեր, սրանք վայելում են չարգանք թէ Փրանց-Յովսէփ կայսրից և թէ բոլոր աւստրիացիներից ու գիտնականներից.

Մխիթարեանների վանքը քաղաքի կենդրոնումն է, եկեղեցին գեղեցիկ, զարդարւած ս. Վարդանի, Գրիգոր Լուսաւորչի և այլ պատկերներով: Կիւրակի օրերը պատարադը հաչերէն լեզուով է լինում. Մխիթարեանները թէև կաթոլիկ են՝ բայց սրտով և գործով հաչեր և ծառայում են հայի բարօրութեան.

Աւստրիայի նշանաւոր քաղաքներն են Ունգարիայի մայրաքաղաք Բուտապէստ, Դունայի վրայ, որ կարծէք փոքր Վիէննը լինի, Թրիէստ—Միջերկրական ծովի վրայ, շատ նշանաւոր նաւահանգիստ, Պրագա—Չէխերի մայրաքաղաք, նշանաւոր է երաժշտական դպրոցով, Զայցուրդ—Մոցարտի հայրենիքը, Ինսբրուկ—Տիրօլի մայրաքաղաքը և այլն.

Եւրոպայում շատ հռչակւած Կարլսբադ, Մարիէնբադ, Ֆրանցբադ հանքային ջրերը նոյնպէս Աւստրիայումը են և ամառը աշ-

խարհիս ամեն կողմից շատ մեծ բազմութիւն գալիս է այստեղ բժշկւելու.

Մինչև այժմ էլ ամենալա բժշկապետ պրօֆեսորներ ապրում են Վիէննում և շատ նշանաւոր ու օրինակելի հիւանդանոցներ կան այստեղ.

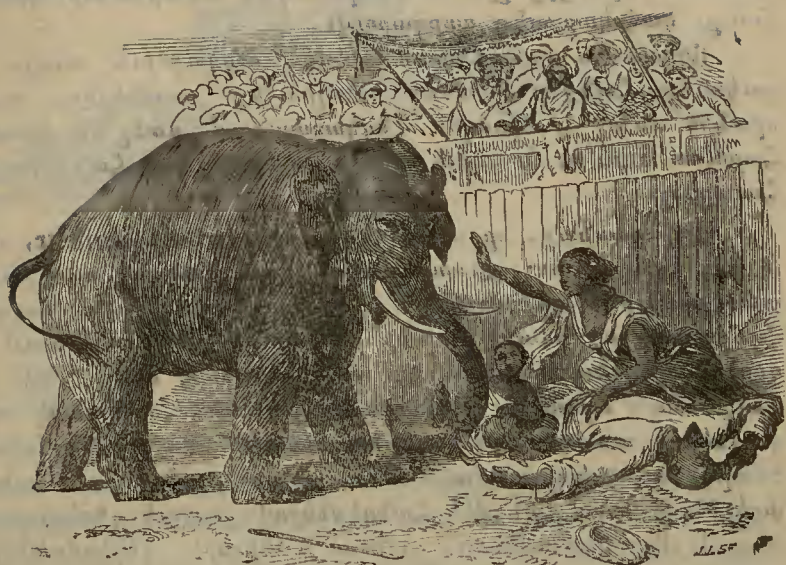
Իբրև ձմերանոց հարաւին Տիրօլը—Մերան, Գրիս, Բոցէն նոյնպէս Աւստրիային են պատկանում. Սակայն, չընայած այն բոլոր բարիքներին, որ բնութիւնը պարգևել է այս աշխարհին, այնու ամենայնիւ ժողովուրդը լքեալ, կարճէք չոգնած լինի. Աւստրիայի ապրանքի յատկութիւնն այժմս այնքան չարգի չէ.

Դրամը—գուլդէն է, որ հաւասար է մօտաւորապէս մեր 80 կոպէկին, և սրա կէսը անւանում է կրոն (մօտ 40 փ.) Երբ Թիֆլիսում ժամը մէկն է, Վիէննում դեռ ցերեկաց 11-ն է:

Թիֆլիսից Վիէն հինգ օրւայ ճանապարհ է երկաթուղով:

Բաղամէս

Փ Ի Ղ Ը

Փիղը շատ օգտակար և ամենահզօր, բայց միևնույն ժամանակ հեզ և համբերող կենդանի է։ Սրա հայրենիքը Ասիայի և Ափրիկայի խորքերը են. փիղին հնդիկ ազգերը սրբազան կենդանի են համարում և չեն էլ սխալում. որովհետև նա իր չարքաշ աշխատանքով ծառայութիւններ է մատուցանում թէ ազատ իշխանին և թէ նրա ստրուկ հպատակներին։ Փղի մէջքի վրայ կանգնեցնում են վրաններ, մեր ծածկած կառքերի նման կառքեր, միայն ՚ի հարկէ առանց անիւների, և մէջն ամբողջ ընտանիքներ նստոտում են, ճաշում, քնում և այնպէս ճանապարհորդում։

Պատերազմների ժամանակ էլ փղերը մեծ գործ են տեսնում։ Հինգերորդ դարում, մեր սուրբ Վարդանաց պատերազմին թէ սլաւոնները և թէ հայերը կռուում էին փղերի վրայ նստոտած. փղերը շատ արագ են վազում։

Փղի ոսկրը, մանաւանդ ժանիքները շատ թանգ են գնահատուում, նրանցից շինում են զանազան առարկաներ, պաճուճանք, կաշկարասիք զարդարում:

Աշխարհիս վաճառականութեան ուղղութիւն տուող, նոր շուկաներ, հանքեր ստեղծող անդլիացիք տասներկու տարի սրանից առաջ հիւսիսային Հնդկաստանում գտել են փղոսկրի հարուստ ճանքեր և այժմ նրանք սկսել են այդ հանքերը շահագործել:

Ձրզարմանաք, որ ասում ենք փղոսկրեայ ճանքեր, իսկ և իսկ հանքեր են: Ուսումնասէր վաճառական անգլիացիներ շատ լաւ գիտէ պատմութիւն և աշխարհագրութիւն: Նա մեր վաճառականի նման բախտի բերմունքի հետ չէ կապում իր գործը, այլ զիտութեան: Եւ ահա նրանցից մէկը 1889 թ. Հնդկաստան արած իր ճանապարհորդութեան ժամանակ պեղումներ է անում զխտնական նպատակաւ: Նա քաջ իմանում է եղել, որ նախապատմական ժամանակներում Հնդկաստանում փղերին թաղում էին մեծ հանդէսներով յատուկ գերեզմանոցներում: Այդ գիտնականը գտնում է փիղերի գերեզմանները, ուրեմն և հարուստ փղոսկրեայ հանքերը: Իսկոյն կազմում է մեծ ընկերութիւն ու ձեռնարկում գործին:

Այժմ անգլիացիները մօտ քսան փղի գերեզմաններ, Հրնդկաստանի զանազան մասերում, շահագործում են մեծ օգուտով: Այդ ընկերութիւններից մէկի մէջ բաժին ունի և Մանչէստրում բնակւող մի հայ վաճառական — Մարտիրոս Թօքաթլեան, սա այդ ընկերութեան իր բաժնէտոմսերից մօտ 200,000 լուր. արժողութեամբ ընծայել է անգլիացիներին, որ նրանք իրանց դպրոցներից մէկում իր անունին երկու որդեգիր պահեն: Ստարացած հայր աչքերը խփել է, ականջները խլայրել, սիրտը քարայրել և իր հարազատ, արիւնակից եղբօրց սրբ, անտուն-անտիրական զաւակներին չէ տեսնում, որ սոված և մերկ թափառում են...

Օր. Սիււա

ՓԱՐԱԼՈՆԻ ԴՈՒՍՏՐԸ ԴՏՆՈՒՄ Է ՄՈՎՍԷՍ ՄԱՐԳԱՐԵԻՆ

—
Հրէաները գերի էին Եգիպտոսում. այնտեղ նրանց շատ էին չարչարում: Խեղճերի Հացն ու ջուրը աղու էր, միշտ շաղախած արտասուքով: Փարալոնի Հրամանով, այսպէս էին անւանում եգիպտացիները իրանց թագաւորներին, ծանր աշխատանքների տակ ճնշում, նեղացնում էին Հրէաներին, որպէս զի գերի ժողովրդի սերունդը չաճի, բաղմանայ և վերջը փարալոնի դէմ պատերազմ դուրս գայ:

Բայց Հրէաները անտրտունջ տանում էին իրանց լուծը, իսկ սերունդն էլի բաղմանում էր:

Փարալոնը տեսնելով, որ իր նպատակին չի Հասնում, Հրամայեց Հրէաների նորածին արու մանուկներին ջուրն ածել:

Այդ կարգադրութիւնից շատ, թէ քիչ յետոյ, Ղևի կոչւած ցեղից մի մարդ ամուսնանում է և նրանց Աստած պարգևում է մի շատ գեղեցիկ տղայ:

Մի քանի ամիս մայրը մանկան թագցնում է, բայց վերջը չըկարողանալով ծածուկ պահել, եղէգնից զամբիւղ է շինում կպրտձէթով ծեփում, երեխին դնում մէջը և Նեղոս գետի եղէգնոտ եզերքը գցում:

Մանկան մայրը Հեռացել էր այստեղից, բայց քոյրը դեռ կանգնած դիտում էր, թէ ինչ է լինելու նրա Հետ:

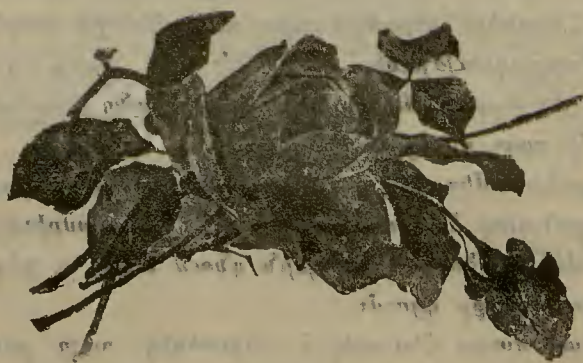
Այդ ժամանակ փարալոնի աղջիկը իր նաժիշտների Հետ

գալիս է Նեղոս գետի ափում զբոսնելու և նկատում է զամբիուղը: Հրամայում է աղախիններին, որ իրան բերեն զամբիուղը և բանում տեսնում է մէջը մի կայտուիկ տղայ մանուկ: Դուլթը շարժւում է և աղախիններին հրամայում, որ ծծմայր բերեն: Երեխի մեծ քոյրը մօտենում է և ասում, թէ ինքը լաւ ծծմօր տեղ գիտէ և երբ փարաւոնի աղջիկը հրամայում է, նա գնում բերում է մանկան հարազատ մօրը:

Փարաւոնի աղջիկը նրան է յանձնում մանկան մեծացնել և բերել իր մօտ, վարձը ստանալ: Հարազատ մայրն էլ սնում, մեծացնում է իր ոգւով և ապա բերում յանձնում փարաւոնի աղջկան: Վերջինս որդեգրում է մանկան, անւանում Մովսէս, որ նշանակում է ջրից հանած և տալիս ուսման: Մովսէսը շատ լաւ սովորում է Եգիպտոսում այն ժամանակաւ բոլոր գիտութիւնները և լինում մի գիտնական, իմաստուն մարդ:

Բայց որովհետև նախնական կրթութիւնը մօր կաթի հետ ստացել էր իր ծնողներից, այդ պատճառով էլ նա, երբ մեծացաւ, մեծ գիտնական դարձաւ, իր բոլոր ոյժերը նւիրեց իր զերի, թշուառ եղբայրակիցներին, անարդ լծից նրանց ազատեց և տարաւ իրանց մայր երկիրը հրէաստան:

Զարուհի

Ա յ Ղ ե շ ա յ Ղ ք

Մանուկ քագունին

Խաղաղասէր Հոլանդիայի այժմեան երիտասարդ թագուհի Վիլհելմինը, որ նորերս միայն չափազանց լինելով, ամուսնացաւ և ժառանգեց իր գահը, փոքր Հասակից սկսած, տալիս էր առհաւատչեաներ գլխաւոր և գորովագութ թագուհի լինելու:

Երբ Վիլհելմինը դեռ վեց տարեկան էր, նրան չէր թույլատրուում ծնողների հետ սեղան նստելու, այլ միայն ճաշը վերջանալու վրայ, երբ բերում էին քաղցրեղէնը, թողնում էին, որ ապագայ թագուհին մտնէ սեղանատուն և բազմէ ում կողքի կըբարեհաճէ:

Միանգամ մանուկ թագաժառանգուհին նստեց իր հայրենիքին շատ ծառայութիւններ մատուցած և մարտի դաշտերումն իր քաջագործութիւններով յայտնի մի զառամեալ զօրավարի կողքին: Մի քանի րոպէ մանուկ թագաժառանգուհին լուռ նստելով, յանկարծ դիմեց ծերունի զօրավարին.

— Դուք չէ՞ք վախենում, որ ես ձեր կողքին եմ նստել:

— Ի հարկէ ոչ, — պատասխանեց ալեգարդ զօրավարը, — ընդհակառակ, ես երջանիկ եմ, որ հարեանս իմ ապագայ թագուհին է:

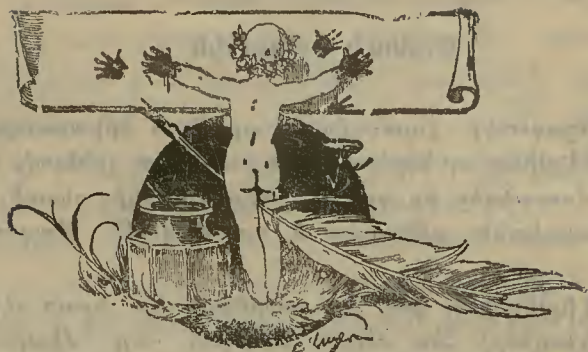
Մի քանի րոպէ լուռ նստեց մանուկ թագաւորազնուհին և դարձեալ հարցրաւ.

— Ուրեմն չէ՞ք վախենում:

— Ախր ինչո՞ւ էք կարծում, որ ձեր հարեանութիւնից ես պիտի վախենամ, այս անգամ սաստիկ հետաքրքրւած հարցրեց զօրապետը:

— Բայց միթէ դուք չըգիտէ՞ք, որ իմ խաղատիկներին երբ կարմրուկով հիւսնդ են:

Երանի այն ժողովուրդին, որի մանուկներն իսկ գիտեն, թէ երբ Տանը վարակիչ հիւանդութիւն կայ, պիտի զգոյշ լինեն, որպէս դի իրանց ներկայութեամբ ուրիշներին էլ չըվարակեն:

ԶԻԱՐՃՆԼԻՔ

Առաջ. Դ. Պետրոսեանցի.

1) Երկար եղէգներ
Այս գիշեր մեզի հիւրեր
Այնչափ նոքա պարեցին
Զահլա տարան, թրջեցին:

2) Թռչուններ ունիմ թռչում են ծառին
Քոյներն նմանում են կանանց կարմիրի,
Պառերի վերայ միմի բոյներ են շինում:
Ոչ դռներ ունին և ոչ հերթիկներ:

3) Զահլի տղան վազէվաղ
Մէջքի կապը քառասուն դաղ:

4) Տակը գոմշի կաշի
Երեսը ալծի կաշի
Մի որոշ ժամանակ կըմաշի:

5) Այս ինչպիսի կենդանի է
 Արեք օրուայ ծնուած է
 Գետինը փորելու շտապում է:

Առաջ. № 6.

Այս 9 քառակուսիները կազմւած են
 24 լուցկիներից: Վեր առէք նրանցից 4
 լուցկի այնպէս, որ ստացւեն 4 քառակու-
 սիներ, միացած իրար հետ լուցկիներով:
 Խնդիրը կարելի է երկու տեսակ լուծել:

Հ ե տ ա ք ր ք ր ա կ ա ն

Մեղուները եւ սեւ գոյնը, — Մե-
 դուները մեծ գգւանք են զգում
 դէպի սև գոյնը: Այս պատճառով
 նրանք աւելի յաճախ յարձակում
 են սև շորերով անձնաւորութիւն-
 ների վրայ, քան թէ բաց գոյն
 հաքածներին:

Մի գոյգ ձիերից, որոնց վրայ
 մի անգամ յարձակեցին մեղու-
 ները, սպիտակը զարդարեց մի
 քանի շխալթութիւններով, այն ինչ
 սևն ամբողջապէս խաչթւած էր:
 Սև հաւերը, որոնք մօտենում են
 պատահամբ մեղուանոցին, նոյն-
 պէս յաճախ հալածւում են մե-
 դուներից:

Այս փաստը հաստատուում է
 նոյնպէս գերմանական մեղա-
 բոյծներով, որոնք հաղորդում են,
 որ անտառապահներն աւելի յա-

ճախ են ենթարկւում մեղուների
 յարձակման, երբ լինում են մը-
 թագոյն շորերով:

Մարդկային կեանքի երկարա-
 կեցութիւնը: — Մարդկային կեանքի
 երկարակեցութիւնը կարող է հաս-
 նել մինչև 200 տարու և ահա
 մեր ժամանակում, ինչպէս հա-
 ղորդում են լրագիրները, պատա-
 հում են մասնաւոր անհատներ,
 որոնք ապրում են այդքան եր-
 կար: Այսպէս, Ալբանիայում
 մեռաւ մի ոմն Իսմայիլ Գալզէ,
 այբանացի թուրք, 160 տարե-
 կան հասակում: Նրա տոհմը կապ-
 մւած է աւելի քան 200 թոռնե-
 րից, ծոռներից: Ծերունին պահ-
 պանել էր բոլոր ատամները և
 մեռաւ կատարեալ չիշողութեան
 մէջ:

ԽԱՌԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Որևս անւանի մատենագիր Գոգոլի մահւան յիսունամեակը ներկայ թւականի փետրւարի 21-ին լրանում է: Համարեա կայսերութեան բոլոր անկիւններում աչգօրը կատարելու են յիշատակ հանգուցեալ Գոգոլի հոգեհանգիստներ, հանդէսներ, գրական աւաւօտ և երեկոներ: Հարիւր հազար օրինակներով տպագրւած են Գոգոլի գրւածքները, որ շատ է ժամ վաճառ են հանւելու: Թիֆլիսումն էլ աչգօրը կատարելու է պատշաճ հանդէսներ:

—Ֆրանսիայի նշանաւոր մատենագիր Վիկտոր Զիլգոյի ծննդեան հարիւրամեակն էլ, որ լրանում է փետրւարի 26-ին նոյնպէս տօնւելու է մեծ շուքով: Հանդէսը, նաչած պատրաստութիւններին, համաշխարհային կերպարանք է ստանալու:

—Յունւարի 31-ին կէս օրից մէկ ու կէս ժամ անց երկրաշարժ եղաւ Թիֆլիսում, Գանձակում, Դերբենտում, Բազում, Ղուշում, Ղամախում և այլն: Ամենամեծ վրնասը Ղամախում է հասել, աչգօրը գեղեցիկ քաղաքն ամբողջովին մի րոպէի մէջ կործանւեց, իր փլատակների աակ թողելով աւելի քան 5000 հոգի: Ղամախին 25,000 բնակիչ ունի—Թիւրք, հայ, հրէա, ռուս, բոլորն էլ մնացին բաց երկնքի տակ, գրկւելով իրանց տներից: Քաղաքումը հրդէհ էլ սկսեց, որը հարակեց միլիօն ռուբ-

լուց աւելի պարանք—Թիւրքերի խանութներում ու թղթագրամ: Քանդւած, կործանւած են եկեղեցիներ, մզկիթ, զպրոց, զօրանոց, բաղնիսներ: Հազիւ 10—12 տուն է մնացել քաղաքում: Հայոց եկեղեցու մի մասն է միայն փուլ եկել: սրտաճմլիկ է տեսարանը: Ամեն կողմից օգնութեան ձեռք են կառկառում թշուառներին: Թաղաւոր Կաչսրը 50,000 ր. է ուղարկել: Կազմւած են մասնաժողովներ, չանձնաժողովներ, որոնք կենդանի մնացածներին ամոքում են:

—Ղամախու մօտ Մարաղա գիւղում հրաբուխ է բացւել, Գեօկչա գետը լցւել է փլատակներով և փոխել հոսանքը:

Աղբիւրի պահապաններ

Չարդախու գիւղ. աշակերտ. Դուք խնդրում էք, որ 110 հոգու համար մի օր. ձրի Աղբիւր ուղարկենք: Միթէ աւելի հեշտ չէ այդ 110 հոգու համար, որ իւրաքանչիւրը 3 կոպէկ տաչ և ընդհանուր ոչ ժեռով ստանայ Աղբիւրն էլ ու բաժանորդագիրը փոխադրելու պօստի ծախս 15 կոպէկն էլ: Բայց եթէ ճիշտն էք կամենում, ոչ թէ իւրաքանչիւր աշակերտ տարին 3 4. պիտի բաժին հանի Աղբիւրին ալ 3 ր.: Արկնում ենք ամեն մի հայր պարտական է իր տանը Աղբիւր ունենալու: Սպասում ենք, տեսնենք ձեզանից քանիսն է հասկանալու մեր յորդորը:

Խմբագիր. Հրաչարակիչ

Տիգրան Նազաւեան

К А В К А З Ъ

ежеднев. • Газета

съ безпл. прилож. «Вѣст. Гор. дѣла и ороше-
нія на Кавказѣ».

По временамъ входитъ газета
„КАВКАЗЪ“ съ литер. иллюстр.
приложен. и рисунками въ текстѣ.
Год. пл. съ перес. 11 р. 50 коп.,
6 мѣс 6 р 50 к., 1 мѣс. 1 руб.
25 к. (За границу 17., 9 р., 1 р.
75 к.)

„КАВКАЗЪ“.

பு. ஸ. ச. ர. ந. உ

Տարեկան երկու գրքի Բ սթանորդ. 3 ր.
Հասցէն ТИФЛИСЬ А. Тарханянцъ.

Ազգադրական Հանդէս

Տարին երկու գիրք է ուր. Տասը
Е. Лалаянцъ, Тифлисъ. Арм.
Духов. Семина.

Գ ՈՒԹ ԱՆ

Երկրագործական, Գիտական եւ Ջառնարար-
չեսական պաշկերներով հանդես

Տարեկան բաժանորդագրին 12 Ֆռ.
Հիմնադր.-սկսորեն Գրեգին Մեծատուրեան:
Հասցէն Red. de la revue „Coutan“. Paris Rue de la Collegiale, 23.

LEADER

Երկամսեայ գրական հանդիս

Տարեկան բաժանորդագին 6 ռ.
Հասցեն Ред. жур. ИУМА. (Tiflis,
Caucase, Red de la revue Louma).
Խմբ. 7 առ. Դիւս ֆահ. Աղանեան.

WILLIAMS

ՊԼՏԿԵՐԱԶԸՐԻՒ ԱՄՍԼԳՐԻ

Մերկայ 1902 թ. բաժանորդա-
գրութիւնը բաւումնապէս է
Տարեկան զինը 3 ռ., արտա-
սանման՝ 4 ռ.

Загубѣ ТИФЛИСЪ. Редакція
жур. „АГВЮРЪ“.

На 1902 годъ (III годъ)

Открыта подписка на ежемесячный научно-литературный журнал

„КАВКАЗСКІЙ ВѢСТНИКЪ“

„Кавказскій Вѣстникъ“ даетъ ежегодно около 3000 страницъ оригинальныхъ и перевод. статей съ арм., груз., татар., араб., и съ европ. яз.

Условія підписки:

ВЪ ГОДЪ— $\frac{1}{2}$ ГОДА

Для городскихъ подписчиковъ	9 р.	5 р.
---------------------------------------	------	------

Для городских подписчиков	10 р.	6 р.
Для иногородных		

Разсрочка допускается для учебных заведений и учащихся, подписывающихся непосредственно въ конторѣ журнала

Адресъ редакціи и конторы: Тифлисъ, Тургеневская, 11. Подписка принимается во всѣхъ книжныхъ магазинахъ, въ конторѣ журнала и въ въ отдѣленіи конторы: Тифлисъ, Голов. пр., № 1

Годовые подписчики получают въ 1902 г. приложеніемъ къ „Кавказскому Вѣстнику“ романъ М. С. Хатисовой „По новому пути“.

Ред.-издатель В. Д. Коргановъ

XX ԱՂԲԻԻՐ XX տ. և XIII տ. ՏԱՐԱԶ XIII

ամսագիր և շաբաթաթերթ
Հրատարակում են նոյն ուղղութեամբ և աշխատակիցների մասնակցութեամբ

Ա Ղ Բ Ի Ի Ր Ի Ծ Ր Ա Պ Ի Ր Ը

Ա. ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. Մանրագէտ, Զրոյց, Հէքիաթ, Ճանապարհորդութիւն, Կենսագրութիւն, Բանաստեղծութիւն, Գիտութիւն և արեստ, Նոր լուրեր, Այլ և այլք: Զարճալիք, Մանկական, Ֆրեթէլեան, Չախմատի և այլ խաղեր, Բեքուներ, Ժաքսոնական խնդիրներ. Անեկդոտ. Հանելուկ, Երգեր նոտաներով:

Բ. ԲԱԺԻՆ. Կրթութեան և դաստիարակութեան վերաբերեալ յօդածներ և տեղեկութիւններ: Առաջարկութիւններ: Խորհուրդներ: Մատենախօսութիւն և նոր գրքեր: Խառն լուրեր: Պատասխաններ:

Տ Ա Ր Ա Զ Ի Ծ Ր Ա Պ Ի Ր Ը

Դեղարեւստ և գիտութիւն: Պատմական, Ժամանակակից վկայք, պատկերներ, Ժատրոնական գրաւածներ: Բանաստեղծութիւն: Քննադատութիւն: Կենսագրութիւն: Կար, ձև, ձեռագործ և ամեն նորութիւն արեստների վերաբերեալ: Տնային արգիւնագործութիւն, տնտեսութիւն: Ճանապարհորդութիւն և արկածք: Երաժշտութիւն և թատրոն: Լուրեր, տեղեկութիւններ: Յօդածներ և այլն: Ֆելիետոն, Ծաղր, առած և կատակ: Չախմատի և այլ խաղեր, Բեքու: Հարցեր, Խորհուրդներ: Այլ և այլք: Սուրճանդակ: Յայտարարութիւններ:

12 №№ պատկերագարդ ԱՂԲԻԻՐ ամսագիր

12 №№ Պարիզի մոդաներ

12 №№ Առողջապահական

12 №№ Խղիւստրասիօն

50 №№ Գրական - գիտական
քննադատական

ՏԱՐԱԶ

ՊԵՏԱԿԵՐԱԶԱՐԻ

Հ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ

ՊՐԷՄԻԱ, 26նաղ բարեկեդան.

Տարեկան բաժանորդագիրը 10 ռ., արտասահման 18 ռ. կամ 50 ֆր. Ապառիկ կամ մաս-մաս վճարող բաժանորդագրութիւն չէ ընդունում: ԱՂԲԻԻՐ ամսագրի տարեկան գինը 3 ռ. ՏԱՐԱԶԻՆԸ—6 ռ. ՊՐԷՄԻԱ, ԻՂԼԻԻՍԻՐԱՍԻՅՈՆ, ՊԱՐԻԶԻ ՄՈԴԱՆԵՐ և ԱՌՈՂՋԱՊԵՏԱԿԱՆ ստանում են Աղբիւր և Տարագ միւսնոյն Հասցեով ստացող բաժանորդները:

Հասցէն՝ ТИФ.ИСТ. Редакция иллюстр. жур. АГБУРЪ. ТАРАЗЪ. TIFLIS (Caucase) Redaction des jour. AGBUR et TARAZ.

Խմբ.-չրաս. ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ